

**Jismoniy tarbiya va sport bo‘yicha mutaxassislarni qayta tayyorlash va
malakasini oshirish instituti
Farg‘ona filiali**

**“MAKTABGACHA TA’LIM TASHKILOTLARIDA
HAYOT FAOLIYATI XAVFSIZLIGI”**

MODULI

**2-MAZU: MAKTABGACHA TA’LIM TASHKILOTLARIDA JISMONIY TARBIYA
MASHG‘ULOTLARINI O‘TKAZISH JOYLARIGA QO‘YILADIGAN HAVFSIZLIK
TALABLARI**

O‘qituvchi: *Mirzakarimov Xudoberdi Yusupovich*

2-MAZU: MAKTABGACHA TA'LIM TASHKILOTLARIDA JISMONIY TARBIYA MASHG'ULOTLARINI O'TKAZISH JOYLARIGA QO'YILADIGAN HAVFSIZLIK TALABLARI

Reja:

1. Maktabgacha ta'lim muassasalariga qo'yiladigan gigienik va xavfsizlik talablari
2. Maktabgacha ta'lim muassasalariga qo'yiladigan yong'in xavfsizligi talablari
3. Favqulotda vaziyatlardan ogohlantirish, ular sodir bo'lganda harakat qilish usul va qoidalari. Evakuatsiya tadbirlari.

Maktabgacha ta'lim muassasalariga qo'yiladigan loyihalash va qurilish talablari.

- MTT binolarini joylashtirishda asosiy xonalar, guruh xonalari va guruhlar yacheykalari derazalari tomonidan qarama-qarshi turgan eng baland turar-joy va jamoat binosining 2,5 barobar balandligidan kam bo'lmagan sanitar masofalarga rioya qilinishi lozim.
- Alohida binoli yangi qurilayotgan MTT yer uchastkasining maydoni 100 o'ringacha sig'imda bir o'ringa 40 m², 100 o'rindan yuqori sig'imda – bir o'ringa kamida 35 m², binolar tarkibiga kiritib qurilgan MTT lar uchun esa, – bir o'ringa kamida 29 m² hisobidan qabul qilish tavsiya etiladi.
- Kiritib yoki biriktirib qurilgan hamda yakka tartibdagi uylarda joylashgan MTT yer uchastkalarining maydonini bir o'ringa 12 m² hisobidan qabul qilish tavsiya etiladi.
- Hududi chegaralangan sharoitda alohida binoli yangi qurilayotgan MTT yer uchastkasining maydoni 100 o'ringacha sig'imda bir o'ringa 25 m², 100 o'rindan yuqori sig'imda – bir o'ringa kamida 20 m² hisobidan qabul qilishga yo'l qo'yiladi.
- MTT yer uchastkalarida guruhlar, jismoniy tarbiya va xo'jalik maydonchalari joylashtirilishi lozim.

Sig'imi 25 o'rindan ortiq bo'lgan MTT maktab binosi (yoki xodimlar uchun turar-joy xonalari) bilan biriktirib qurilganda va ularning umumiy sig'imi 50 o'rindan ziyod bo'lsa ular o'zaro yong'inga qarshi to'siqlar bilan ajratilishi lozim.

Yasli guruhlari alohida kirish joylariga ega bo'lishi lozim, katta yoshidagi yasli guruhlari uchun esa ikkita guruhga bitta kirish joyi bo'lishga ruxsat etiladi. Yasli guruhlari kirish joyida kolyaskalar uchun joy ko'zda tutilishi lozim.

Maktabgacha yoshdagilar guruhlari 3-4 tasiga bitta kirish joyini tashkil qilishga yo'l qo'yiladi.

Ixtisoslashgan MTT uchun ShNQ 2.08.07 talablari inobatga olinishi lozim.

Binoga tashqaridan kirish joyi 1,6 m dan kam bo'lmagan tamburga ega bo'lishi kerak.

MTT binolarining evakuatsiya qilish yo'llaridagi yo'laklar va galereyalarda yechinish joylari tashkil etilganda ularning kengligi 2,4 m. dan kam bo'lmazligi lozim.

MTT binolarida musiqa va jismoniy tarbiya mashg'ulotlari uchun zallar ko'zda tutilishi lozim.

Umumiy tipdagi MTT da musiqa mashg'ulotlari uchun zal maydoni maktabgacha guruhdagi bitta o'rin hisobidan - 2 m² dan kam bo'lmagan, gimnastika mashg'ulotlari uchun zal maydoni - 3 m² dan kam bo'lmagan, musiqa va jismoniy tarbiya mashg'ulotlari uchun universal zal - bir o'ringa 4 m² dan kam bo'lmagan o'lchamda qabul qilinishi lozim.

Suzish basseynlarini loyihalashtirishda ularni qurishga va foydalanishga, suzish basseynlari suvi sifatiga va sifat nazoratiga amaldagi SanPiNlar bilan belgilangan talablarga rioya qilinishi lozim.

- **Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida tarbiyalanayotgan bolalarni xavfsiz va sifatli ovqatlanishini tashkil etilishiga oid gigienik talablar:**
- Maktabgacha ta'lim muassasalarida tarbiyalanayotgan bolalarni sog'lom ovqatlanishi uchun qo'yiladigan talablar, O'zbekiston Respublikasi Adliya vazirligi tomonidan 2021 yil 26 iyunda hisobga olingan, "O'zbekiston Respublikasi maktabgacha ta'lim tashkilotlarida tarbiyalanayotgan bolalarni xavfsiz va sifatli ovqatlanishini tashkil etilishiga oid gigienik talablar"- SanPiN № 0016-21 (Sanitar norma va qoidalar) ga asosan amalga oshiriladi.

- Taom pishiriladigan qozonlar ovqat tarqatib bo'lganidan so'ng ovqat qoldiqlaridan tozalanadi va harorati 40°C dan past bo'lmagan issiq suvda idish yuvish vositalari solib yuviladi. So'ngra quritilib yuqori qismi pastga qilib ag'darilgan holatda panjaralarda turishi lozim. Yuvilgan toza oshxona idishlari poldan 0,5 metr balandlikda panjaralar (stelaj)da saqlanadi.
- Taxtakachlar va taxtadan tayyorlangan mayda oshxona anjomlari birinchi vannada yuvish vositasi qo'shilgan harorati 50°C bo'lgan issiq suvda yuviladi. Keyin harorati 65°C dan past bo'lmagan issiq suvli ikkinchi vannada chayib olinadi va quritiladi.
- Iste'mol idishlari ovqat qoldiqlaridan mexanik usulda tozalanganidan so'ng yuvish vositasi solingan, harorati 45°C dan past bo'lmagan suvda (birinchi vannada) yuviladi, so'ngra harorati 65°C darajadan past bo'lmagan issiq suvda chayiladi (ikkinchi vanna) va maxsus panjaralarda (stellajlar) quritiladi. Idishlarni zararsizlantirilishi (vositada ivitib qo'yish) epidemiologik ko'rsatmalar asosida amalga oshiriladi.

- Kartoshka va ildizli sabzavotlar quruq, qorong‘u xonalarda saqlanadi. Karam omborxonada rastalarida, ko‘kat va mevalar saqlash idishlarida salqin joylarda harorati $+12^{\circ}\text{C}$ dan yuqori bo‘lmagan holatda saqlanadi.
- Issiq taomlarni (suyuq taomlar, souslar, qaynoq ichimliklar, ikkinchi taomlar va garnirlar) harorati tarqatilish paytida $+60-65^{\circ}\text{C}$ darajada, salatlar, ichimliklarni harorati $+15^{\circ}\text{C}$ darajadan past bo‘lmasligi lozim.
- Vitaminlar manbai bo‘lgan yaproqli sabzavotlar va ko‘katlar ishlatilishidan oldin 3 foizli sirka yoki 10 foizli osh tuzi eritmasida 10 daqiqa ushlab turiladi va oqar suvda chayiladi.
- Taom tayyorlash uchun faqat davlat standarti talablari muvofiq bo‘lgan yodlangan tuzdan foydalaniladi.

Maktabgacha ta'lim muassasalariga qo'yiladigan yong'in xavfsizligi talablari

- Mashg'ulot o'tkazish joylari yong'in va portlash havfsizligi, ularni rejalashtirishda, tashkillashtirishda va olib borishda GOST 12.1.004-91 «Yong'in xavfsizligi. Umumiy talablari» va GOST 12.1.010-90 «Portlash xavfi umumiy talablari»ga va mazkur Qoidalarga muvofiq ta'minlanishi lozim.
- Dastlabki yong'inni o'chirish vositalari bilan ta'minlangan bo'lishi shart.
- Shamollatish tizimi yong'indan darak beruvchi signalizatsiya bilan birlashtirilgan bo'lishi kerak.
- Yong'in suv manbai yo'laklari, hamda yong'inni o'chirish vositalariga boradigan yo'laklar doimo bo'sh bo'lishi kerak.

- Hududiy yong'in xavfsizligi xizmati bilan kelishilgan yong'in xavfsizligi bo'yicha yo'riqnoma ishlab chiqilishi va ko'rinadigan joyga osib qo'yilishi lozim.
- Tarbiyachilar va bolalar bilan yong'in xavfsizligi bo'yicha mashg'ulotlar o'tkazilishi va ularga yong'inning oldini olish bo'yicha yo'l-yo'riqlar berilishi kerak.
- Ta'lim muassasasining barcha xonalarida, omborxonada va yordamchi binolarning ko'rinarli joylarida yong'in xavfsizligi xizmatining telefon raqamlari yozilgan eslatma yozuvlari bo'lishi kerak.
- Ta'lim muassasasi binolarining har bir qavatida yong'in sodir bo'lganida xodimlarni va moddiy boyliklarni qutqarish chizmasi o'rnatilishi shart. Chizmada xonalar, yo'laklar, birlamchi yong'in o'chirish vositalari, telefon joylashuvi, xodimlar va ta'lim oluvchilarning favqulodda holatda zaxira chiqish yo'llaridan harakat qilish yo'nalishlari ko'rsatilishi lozim.

Binolarda quyidagilar taqiqlanadi:

- yerto'lada yonuvchi suyuqliklar, gaz sig'implari, portlash xavfi bo'lgan moddalarni saqlash;
- chordoqlarda, texnik qavatlarda, ventkameralarda asbob-uskunalarini saqlash;
- zaxira chiqish yo'llari devorlariga, shift va pollariga yengil yonuvchi materiallar bilan ishlov berish, bo'yash, shuningdek zinapoyalar va ular oldidagi xonalarga yonuvchi qurilish materiallaridan ishlov berish, yog'och panellar bilan bezash, turli qo'shimcha xizmat xonalarini qurish;
- xonalardagi elektr isitkich asboblari, kompyuter va yordamchi asbob-uskunalarini elektr tarmog'iga ulangan holda qoldirish;
- elektr asbob-uskunalar va jihozlardan foydalanishdan avval ularni qo'llash bo'yicha texnik yo'riqnomada keltirilgan foydalanish qoidalari bilan tanishib chiqmasdan ishlatish.

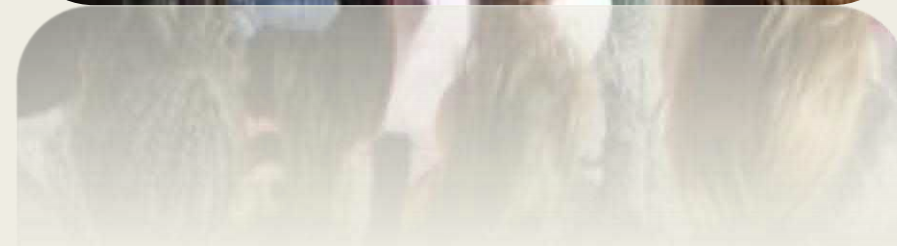

Favqulotda vaziyatlardan ogohlantirish, ular sodir bo'lganda harakat qilish usul va qoidalari. Evakuatsiya tadbirlari.

- **O'quv muassasalarida fuqaro muhofazasini tashkillash:**
- Maktabgacha ta'lim muassasalarida fuqaro muhofazasini tashkillashda ularning xususiyati va texnik imkoniyatlari hisobga olinadi.
- Maktabgacha ta'lim muassasalarining fuqaro muhofazasi boshlig'i mudira xisoblanib, u o'zining buyrug'i bilan: fuqaro muhofazasining shtab boshlig'iga maktabgacha ta'lim muassasalarining biror-bir shtatli ishchisini tayinlaydi. Evakuatsiya bo'yicha o'zining o'rinbosarlarini – o'quv-tarbiyaviy ishlari bo'yicha, moddiy-texnik ta'minot bo'yicha, xo'jalik ishlari bo'yicha o'rinbosarlaridan birini tayinlaydi.
- Maktabgacha ta'lim muassasalarida fuqaro muhofazasi rejasi ishlab chiqiladi va ijrochilarga - ishchilarga yetkaziladi.
- Maktabgacha ta'lim muassasalarida fuqaro muhofazasi bo'yicha barcha tadbirlar mudira (fuqaro muhofazasi boshlig'i)ning buyrug'i bilan shtatli ishchilar, hodimlar ishtirokida o'tkaziladi.

Maktabgacha ta'lim muassasalarida ta'lim ixtisosi, tarbiyalanuvchi va tarbiyachilarning soni hamda moddiy-o'quv bazasining mavjudligiga qarab ushbular tuzilishi mumkin:

- aloqa zvenosi (agar zarur bo'lsa);
- radiatsion va kimyoviy kuzatuv posti;
- qutqaruv guruhi;
- jamoat tartibini saqlash guruhi;
- yong'inga qarshi komanda;
- fuqaro muhofazasining yashirinish joylariga, panohgohlarga (agar ular o'quv muassasalarida mavjud bo'lsa) xizmat ko'rsatish zvenolari;
- sanitar posti.

Alohida joylashtirish va evakuatsiya usullari ularni o'tkazish bo'yicha fuqaro muxofazasining tadbirlari.

- **Evakuatsiya tadbiri** deganda aholini shahardan shahar tashqarisiga alohida joylashtirish va evakuatsiya qilish tushuniladi. Ular rayon (ob'ekt) fuqaro muhofazasi rejasi va fuqaro muhofazasining boshlig'i ko'rsatmalari asosida tashkillanadi va o'tkaziladi.
- **Alohida bo'lib joylashtirish** deganda favqulotda hodisa sharoitida korxonada va tashkilotlarda o'z ishini davom ettirayotgan ishchi va xizmatchilarni transport orqali yoki piyoda kuchli talofat ko'rish zonasida bo'lgan shahardan va shahar tashqarisiga yashash va dam olish uchun joylashtirish tushuniladi.
- **Evakuatsiya** deganda kuchli talofat bo'lishi kutilayotgan va sel olgan zonalarda bo'lgan ishchi va xizmatchilarni aholi punktlaridan, shahar va ob'ektlardan olib chiqish tushuniladi.

Piyoda tartibda olib chiqish, qonunga muvofiq, vayron bo'lishi mumkin bo'lgan zonalardan sutkalik 10 - 12 soat harakatlanish orqali olib chiqib ketish hisobida rejalashtiriladi.

Tartibli harakat va boshqarishni qulayligini ta'minlash maqsadida aholini 500 tadan 1000 tagacha odam bo'lgan kolonnalar bilan olib chiqish tavsiya etiladi. Korxonalar rahbarlaridan kolonna boshlig'ini, boshqarish va aloqa guruhi bilan piyodalar boshliqlarini tayinlash tavsiya etiladi.

Kolonnalar orasidagi masofa 500 m bo'lishi kerak. Yo'lda to'xtab dam olishlar tashkillanadi: kichik - 1-1,5 soat harakatdan so'ng (10–15 minut) va katta - kunning ikkinchi yarmida (1–2 soatga).

Oraliq evakuatsiya punktiga yetib kelgan aholi ro'yxatdan o'tadi, aholi punktlariga bo'linadi. Fuqaro muhofazasining mahalliy organlari va xalq deputatlari kengashi aholini ishga joylashishini tashkillaydi.

Evakuatsiya qilingan va joylashtirish kerak bo'lgan aholini joylash uchun dam olish uylari, sanatoriyalar, turistik va sport bazalari, oromgohlar hamda mahalliy aholining uylari, dala hovlilari boshqa turar joylar qo'llaniladi.

Joylashish rayonlari shahardan shunday masofada bo'lishi kerakki, shaharga ishga va orqaga shahar tashqarisiga qaytib kelish uchun 4–5 soatdan ortiq vaqt sarflanmasligi kerak.

Evakuatsiya tadbirlari tugagandan so'ng, shaharda faqat aholi umumiy hisobining (sonining) 10–15% ini tashkil etadigan ishchi smenasi qolishi kerak.

**E'TIBORINGIZ UCHUN
RAHMAT!**